

Chambre des Représentants

Kamer der Volksvertegenwoordigers

12 FÉVRIER 1952.

PROPOSITION DE LOI

modifiant, en ce qui concerne les bateliers, l'article 21 du Code électoral et l'article 6 de l'arrêté royal du 4 août 1932 coordonnant la loi électorale communale.

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS.

L'article 1er du Code électoral prévoit que pour être électeur, *il faut notamment être domicilié dans la même commune depuis six mois au moins.*

Or, l'article 14 situant le domicile électoral du citoyen « au lieu de sa résidence habituelle, c'est-à-dire au lieu » ou il habite d'ordinaire avec sa famille », les bateliers perdraient de ce fait tous leurs droits électoraux, s'il n'était prévu pour eux, à l'article 21, une disposition spéciale.

Cet article est, en effet, rédigé comme suit :

« Les bateliers qui n'ont depuis six mois d'autre demeure » que leur bateau, sont inscrits au lieu de leur naissance » en Belgique, ou, s'ils sont nés à l'étranger, au lieu de » leur naissance, en Belgique, de leur auteur; s'ils ont » obtenu la grande naturalisation, au lieu où ils ont fait » la déclaration d'acceptation de nationalité. »

En vertu de cette disposition, les bateliers sont donc électeur généraux, mais il faut cependant noter que l'exercice de leur profession les prive encore d'une partie de leurs droits électoraux, puisque l'article 21 du Code électoral n'est pas applicable aux listes des électeurs communaux (art. 6 de l'arrêté royal du 4 août 1932, coordonnant la loi électorale communale).

La proposition qui vous est soumise, vise un double objectif :

1) Permettre aux bateliers d'exercer leur droit de vote, non plus à leur lieu de naissance, mais au lieu où ils sont inscrits aux registres de la population, tout en leur lais-

12 FEBRUARI 1952.

WETSVOORSTEL

tot wijziging, voor de schippers, van artikel 21 van het Kieswetboek, en van artikel 6 van het Koninklijk besluit van 4 Augustus 1932 tot samenordering van de gemeentekieswet.

TOELICHTING

MEVROUWEN, MIJNE HEREN.

In het eerste artikel van het Kieswetboek wordt bepaald dat men, om kiezer te zijn o. m. *zijn woonplaats in dezelfde gemeente moet hebben sedert ten minste zes maanden.*

Welnu, aangezien de kieswoonplaats van de burger zich luidens artikel 14 bevindt « ter plaatse van zijn gewoon verblijf, het is te zeggen ter plaatse waar hij gewoonlijk woont met zijn familie », zouden de schippers daardoor hun kiesrecht volledig verliezen zo er voor hen, in artikel 21, geen bijzondere beschikking werd ingelast.

Dit artikel luidt inderdaad als volgt :

« De schippers, die sedert zes maanden geen andere woonst hebben dan hun schip, worden ingeschreven in hun geboorteplaats in België, ofwel, indien zij in de vreemde zijn geboren, in de geboorteplaats, in België, van hun ouders; indien zij de grote naturalisatie hebben bekomen, in de gemeente waar zij de verklaring van aanneming der naturalisatie gedaan hebben. »

Krachtens deze bepaling zijn de schippers dus parlementskiezers; er dient evenwel opgemerkt, dat de uitoefening van hun beroep hen nog van een deel van hun kiesrecht berooft, vermits artikel 21 van het Kieswetboek niet van toepassing is op de lijsten der gemeenteraadskiezers (art. 6 van het Koninklijk besluit van 4 Augustus 1932 tot samenordering van de gemeentekieswet).

Het voorstel dat U wordt onderworpen heeft een dubbel doel :

1) De schippers in de mogelijkheid stellen hun stemrecht uit te oefenen, niet meer in hun geboorteplaats, maar ter plaatse waar ze ingeschreven zijn in de bevolkingsregisters,

sant le choix de la commune, pourvu que leur choix se porte sur une commune de plus de cinq mille habitants;

2) Leur accorder le droit de vote aux élections communales, ce qui ne se conçoit évidemment que s'ils votent dans leur commune et non plus au lieu de leur naissance, ou au lieu de naissance de leur auteur.

Cette proposition ne fait que reprendre ce qui avait trait aux droits électoraux des bateliers, dans un projet de loi modifiant certains articles du Code électoral, déposé le 13 avril 1948. Ce projet devenu caduc avait été adopté à l'unanimité en commission après certains amendements.

I. — Domicile électoral.

Le batelier n'est pas un nomade. Originaire d'une ville ou d'un village, il appartient à une communauté dont il est fier et à laquelle il reste profondément attaché.

Les exigences de son dur métier l'astreignent à de fréquents voyages et c'est ainsi que ses enfants naissent pour la plupart dans des lieux éloignés, souvent même à l'étranger. Est-ce une raison pour que ces enfants, leur majorité atteinte, soient électoralement parlant, transplantés dans une commune où le hasard les a fait naître, où ils ne sont peut-être jamais descendus et dont il se peut qu'ils ne connaissent même pas la langue qui y est en usage? Et s'ils sont nés à l'étranger, que faut-il penser de cette obligation pour eux d'aller voter au lieu de naissance de leur père ou même de leur grand-père?

Il est donc évident que la plupart d'entre eux en sont réduits à voter pour des candidats qui leur sont absolument inconnus.

Il faut également noter qu'en leur refusant de rentrer chez eux pour y voter dans leur milieu traditionnel, le système actuel force les bateliers à se disperser et c'est ainsi que le mari et la femme se rendront chacun de leur côté, non plus pour exercer leurs droits électoraux mais plutôt pour accomplir un devoir fastidieux, à supposer qu'ils en aient la possibilité, car bien entendu l'un ou l'autre devra rester à la garde du bateau.

Enfin, le système proposé aurait cet avantage de permettre, *ipso facto*, l'inscription des bateliers sur les listes électorales de leur commune, au même titre que les autres électeurs, tandis qu'actuellement leur inscription au lieu de naissance suppose une requête de leur part, sauf bien entendu, quand domicile et lieu de naissance coïncident. Mais l'Anversois demandera-t-il à être inscrit sur les listes électorales de Charleroi ou de Liège, à supposer qu'il s'en connaisse le droit?

En résumé, avoir accordé le droit de vote aux bateliers dans de telles conditions, c'était, semble-t-il, leur accorder un droit sans leur permettre d'en user, autrement dit un leurre.

Il semble donc plus logique de leur permettre de voter dans leur commune, en reconnaissant que le législateur de 1894 a eu tort de faire abstraction des attaches naturelles pour y substituer un lien purement factice et fortuit.

Il est cependant souhaitable de leur permettre également d'élire domicile dans une commune de leur choix, car il peut arriver qu'ils n'aient que peu d'attaches avec la commune où ils sont actuellement inscrits aux registres de population.

Reprenant également ici, le texte du projet de loi du 13 avril 1948, cette proposition tend à permettre aux bate-

waarbij hun de keus gelaten wordt van de gemeente, op voorwaarde dat hun keuze valt op een gemeente met meer dan vijfduizend inwoners;

2) Hun het stemrecht verlenen bij de gemeenteverkiezingen, wat natuurlijk slechts denkbaar is als ze stemmen in hun gemeente, en niet in hun geboorteplaats of in de geboorteplaats van hun ouders.

In dit voorstel wordt slechts overgenomen wat, in een op 13 April 1948 ingediend wetsontwerp tot wijziging van sommige artikelen van het Kieswetboek, betrekking had op het kiesrecht van de schippers. Dat vervallen ontwerp werd toen, met enkele wijzigingen, eenparig door de Commissie aangenomen.

I. — Kieswoonplaats.

De schippers zijn geen nomaden. Zij stammen uit een stad of uit een dorp, zij behoren tot een gemeenschap, waarop zij fier zijn en waaraan zij vast gehecht blijven.

Door de vereisten van hun zwaar beroep worden zij tot veelvuldige reizen genoopt, en zo komt het meestal voor dat hun kinderen in verafgelegene plaatsen of dikwijls zelfs in het buitenland worden geboren. Volstaat dit om de kieswoonplaats van zulke meerderjarig geworden kinderen over te plaatsen naar een gemeente waar zij bij toeval werden geboren, waar zij misschien nooit afgestapt zijn en waarvan zij wellicht de gebruikelijke taal niet kennen? Wanneer zij echter in het buitenland zijn geboren, wat moet er dan gedacht worden van de verplichting om te gaan stemmen in de geboorteplaats van hun vader of zelfs van hun grootvader?

Klaarblijkelijk moeten derhalve de meesten onder hen hun stem uitbrengen voor kandidaten die hun volstrekt onbekend zijn.

Er moet eveneens worden aangestipt, dat de schippers, volgens het huidige stelsel, niet naar huis mogen terugkeren om er in hun traditioneel midden te stemmen; dat zij verplicht zijn zich naar verscheidene kiesplaatsen te begeven, dat man en vrouw naar een verschillende plaats moeten gaan, niet meer om hun kiesrecht uit te oefenen, doch veeleer om zich van een vervelende plicht te kwijten, wanneer hun zulks mogelijk is, want het spreekt vanzelf dat de ene of de andere aan boord moet blijven om het schip te bewaken.

Ten slotte zou het volgens het voorgestelde stelsel *ipso facto* mogelijk zijn, de schippers op de kieslijsten van hun gemeente in te schrijven, net zoals de andere kiezers, terwijl zij thans de inschrijving in hun geboorteplaats moeten aanvragen, behalve, natuurlijk, wanneer woon- en geboorteplaats samenvallen. Maar zal de Antwerpenaar aanvragen om op de kiezerslijsten te Charleroi of te Luik te worden ingeschreven, in de onderstelling dat hij weet, dat hij er recht op heeft?

Kortom, wanneer men onder zulke voorwaarden het stemrecht aan de schippers verleent, schijnt men hun een recht toe te kennen zonder de mogelijkheid om er gebruik van te maken; of anders gezegd, wordt hun slechts in schijn iets gegeven.

Het komt bijgevolg logischer voor, ze te laten stemmen in hun gemeente, inziende dat de wetgever van 1894 ongelijk had de natuurlijke banden te verwaarlozen om ze te vervangen door een louter kunstmatige en toevallige band.

Nochtans is het wenselijk, hun eveneens de mogelijkheid te verschaffen om hun verblijfplaats te vestigen in een door hen gekozen gemeente, want het kan gebeuren dat zij slechts weinig in betrekking staan met de gemeente waar zij thans in de bevolkingsregisters zijn ingeschreven.

Hierbij insgelijks gebruik makende van de tekst van het wetsontwerp van 13 April 1948, heeft dit wetsvoorstel ten

liers de choisir leur domicile, à condition toutefois que leur choix se porte sur une commune de plus de cinq mille habitants.

La fixation de cette limite a pour but d'éviter que cette population flottante puisse, par son choix, peser artificiellement sur la situation politique des petites communes, au cas où elle serait autorisée à participer aux élections communales.

II. — Elections communales.

Il va de soi que le batelier contraint de participer aux élections législatives et provinciales dans une commune d'un arrondissement qu'il n'a peut-être jamais traversé, s'intéressera encore beaucoup moins aux élections communales qui s'y dérouleront.

Par contre, s'il est autorisé à voter non plus à son lieu de naissance, mais bien dans la commune où il est en réalité domicilié, au sens large du mot, il ne comprendra réellement plus pourquoi il est admis à participer aux élections législatives et provinciales et pas aux élections communales. Il ressentira encore plus profondément cette privation d'une partie de ses droits de citoyen.

Ce serait mal le connaître que de croire qu'il s'intéresse moins aux affaires communales qu'aux affaires de l'Etat.

Généralement propriétaire d'une petite maison dans sa commune il s'y retirera dans ses vieux jours.

Ses parents y résident et s'ils sont décédés, ils reposent au caveau de famille et l'entretien du cimetière incombe à l'Administration communale.

Bien souvent ses enfants fréquentent l'école communale et les administrateurs communaux qu'il élira en choisissent les maîtres.

S'il est propriétaire d'une maison, il sera touché par les additionnels communaux à l'impôt foncier ainsi que par diverses taxes communales dont il n'a aucun contrôle, pas plus que de l'entretien de la voirie.

Il dépend des services communaux.

Il s'intéresse à l'embellissement de sa commune, à l'entretien des rues, des routes et le cas échéant, des quais.

Il faut également noter qu'avec les moyens modernes d'information et de transport (nous ne sommes plus en 1894), le batelier demeure en contact beaucoup plus étroit avec sa commune et avec ses proches, au cours de ses déplacements professionnels.

Enfin, le batelier est un citoyen comme les autres et il ne peut comprendre cette diminution de droits, alors que comme tous ses compatriotes, il est appelé à servir son pays en temps de paix comme en temps de guerre et alors que comme eux, il est redevable de l'impôt.

Bref, au lieu de laisser les bateliers, gens de bon sens et d'expérience, participer à la vie de la communauté dont ils dépendent, le système électoral en vigueur les en exclut.

* * *

En résumé, les bateliers qui représentent dans notre pays une réelle force économique et qui portent avec fierté nos couleurs nationales à l'étranger, se considèrent à juste titre, comme traités en parents pauvres. Ils considèrent cette amputation de certains de leurs droits comme une tare et alors que beaucoup d'entre eux sont glorieusement tombés au service du Pays, il n'est pas rare qu'ils se pré-

doel de schippers de mogelijkheid te verschaffen om hun woonplaats te kiezen, op voorwaarde hun keuze echter valt op een gemeente met meer dan vijfduizend inwoners.

Het stellen van deze beperking heeft ten doel te vermijden, dat deze vlottende bevolking, door haar keuze, kunstmatig op de politieke toestand van kleine gemeenten druk zou kunnen uitoefenen, in het geval ze zou toegelaten worden tot de gemeenteverkiezingen.

II. — Gemeenteverkiezingen.

Het ligt voor de hand dat de schipper die zich verplicht ziet aan de wetgevende en de provinciale verkiezingen deel te nemen in een gemeente van een arrondissement, dat hij misschien nooit heeft doorreis, nog veel minder belang zal stellen in de gemeenteverkiezingen die er plaats vinden.

Indien hij daarentegen toelating verkrijgt niet meer in zijn geboorteplaats maar in de gemeente die hij werkelijk bewoont, in de ruime betekenis van het woord, dan zal hij werkelijk niet meer begrijpen waarom het hem toegestaan is deel te nemen aan de wetgevende en aan de provinciale verkiezingen en niet aan de gemeenteverkiezingen. Hij zal dus deze beroving van een gedeelte van zijn burgerrechten nog dieper aanvoelen.

Het ware hem slecht kennen wanneer men meent dat hij minder belang stelt in de gemeentezaken dan in de Staatszaken.

Daar hij, over het algemeen, eigenaar is van een huisje in zijn gemeente, zal hij er zich in zijn oude dag terugtrekken.

Zijn ouders verblijven er, en indien zij overleden zijn, rusten zij in de familiekerk, terwijl het onderhoud van het kerkhof ten laste blijft van het gemeentebestuur.

Zeer dikwijls gaan de kinderen ter gemeenteschool, en de gemeentebeheerders die hij zal verkiezen stellen er de meesters van aan.

Indien hij eigenaar is van een huis, dan zal hij belast worden met de opcentimes van de gemeente op de grondbelasting, alsook door verscheidene gemeentetaxen waarop hij geen controle heeft, evenmin als op het onderhoud van de wegen.

Hij is afhankelijk van de gemeentediensten.

Hij stelt belang in de verfraaiing van zijn gemeente, in het onderhoud van de straten, van de wegen en, in voorkomend geval, van de kaden.

Er dient eveneens opgemerkt, dat de schipper, door de moderne berichtgeving en vervoermiddelen (wij zijn niet meer in 1894), nauwer in voeling blijft met zijn gemeente en met zijn naastbestaanden, tijdens de door zijn beroep genoodzaakte verplaatsingen.

Ten slotte is de schipper een burger zoals de andere, en hij kan die inkrimping van rechten niet begrijpen vermits hij, evenals al zijn medeburgers, zijn land moet dienen in vredetijd en in oorlogstijd en, evenals zij, belastingplichtig is.

Kortom, in plaats van de schippers, die mensen met gezond verstand en met ondervinding zijn, te laten deelnemen aan het leven van de gemeenschap waarvan zij afhangen, worden zij door het vigerende kiesstelsel uitgesloten.

* * *

In het kort, de schippers, die in ons land een ware economische macht uitmaken en die onze driekleur met fierheid in het buitenland voeren, zijn terecht van oordeel dat zij stiefmoederlijk worden behandeld. Zij beschouwen die verminking van sommige van hun rechten als een smet, en hoewel velen onder hen op roemvolle wijze in dienst van het vaderland zijn gesneuveld, komt het niet zelden

tendent assimilés à certaines catégories de Belges qui se sont eux-mêmes retranchés de notre vie nationale.

voor dat zij zich gelijkgesteld achten met sommige categorieën van Belgen die zichzelf uit 's Lands gemeenschap hebben gesloten.

Charles GENDEBIEN.

PROPOSITION DE LOI

Article premier.

L'article 21 du Code électoral est remplacé par le texte suivant :

« Les bateliers qui n'ont d'autre demeure que leur bateau, ont leur domicile électoral dans la commune où ils sont inscrits aux registres de population. Ils peuvent choisir cette commune, pourvu que leur choix se porte sur une localité comptant plus de cinq mille habitants. »

Art. 2.

A l'article 6 de l'arrêté royal du 4 août 1932 coordonnant la loi électorale communale, les mots : «... à l'exception des articles 13, 15, 18, 19, 20, § 2, et 21... » sont remplacés par les mots : «... à l'exception des articles 13, 15, 18, 19 et 20, § 2... ».

7 février 1952.

WETSVOORSTEL

Eerste artikel.

Artikel 21 van het Kieswetboek wordt vervangen door volgende tekst :

« De schippers zonder ander verblijf dan hun schip hebben hun kieswoonplaats in de gemeente waar zij in de bevolkingsregisters zijn ingeschreven. Zij mogen die gemeente kiezen, op voorwaarde dat hun keuze valt op een localiteit die meer dan vijfduizend inwoners telt. »

Art. 2.

In artikel 6 van het Koninklijk besluit van 4 Augustus 1932 houdende samenordering van de gemeentekieswet worden de woorden : «... met uitzondering van de artikelen 13, 15, 18, 19, 20, § 2, en 21... » vervangen door de woorden : «... met uitzondering van de artikelen 13, 15, 18, 19 en 20, § 2... ».

7 Februari 1952.

Ch. GENDEBIEN,
J. MERGET,
Th. LEFEVRE,
L. KIEBOOMS,
M. COUPLET,
A. SAINT-REMY.